

Jan Rokus van Roosendael - Drone

In 1989 kreeg Jan Rokus van Roosendael, leerling van Robert Heppener en Geert van Keulen en tevens musicoloog, de aanmoedigingsprijs van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst, waarbij, het juryrapport vermeldde: "Zijn oeuvre wordt gekenmerkt door een opvallend eigen manier van schrijven die wars is van modieuze tendensen." Dat onmodieuze aspect is vooral opvallend als men weet dat er een sterke preoccupatie met Aziatische en vooral Indiase muziek achter schuilgaat. Van Roosendael is niet de eerste en zeker niet de enige die de blik op het Oosten richt, maar doorslaggevend is de rol die hij aan de oosterse invloeden toekent. Want vanaf de oosters getinte composities van Rimski-Korsakov, Balakirev, Debussy en Ravel werd oriëntalisme een regelmatig terugkerende trend die de westerse muziek van exotisch coloriet voorzag - en vaak ook niet meer dan dat. Cage, Messiaen en Scelsi gingen verder; zij sloegen een richting in die later door Steve Reich werd aangegeven met de woorden: "Niet-westerse muziek in het algemeen en Afrikaanse, Indonesische en Indiase muziek in het bijzonder zullen dienen als nieuwe, structurele modellen voor westerse musici - niet als nieuwe klankmodellen." Van Roosendael voegt hier aan toe dat zo'n structurele verwerking van niet-westerse invloeden tegenwoordig in een veel realistischer sfeer hangt: ging de India-rage in de jaren zestig nog gehuld in een romantisch gewaad, nu is de etnomusicologie als serieus en geaccepteerd studie-object in de plaats gekomen voor de vaagheid en zweverigheid. Drone ontleent zijn titel aan de bourdontoon (in dit geval de losse 'g'-snaar) die tijdens de gehele compositie wordt aangehouden. Het gebruik ervan is in feite een oergegeven: men treft de drone aan in de westerse klassieke muziek (in de vorm van een orgelpunt), in de klassieke Indiase muziek (gespeeld door de tampoera) en in vele soorten volksmuziek. Daarbij is het werk opgedeeld in ritmische cycli of tala's, die op een westers gehoor een onregelmatige indruk maken, maar niettemin een vast ritmisch patroon hebben. Het desoriënterende van deze elementen kan volgens Van Roosendael heel functioneel zijn: "De oosterse muziek heeft een openheid die de westerse muziek ontbeert. Het typisch romantische gegeven om het publiek mee te slepen naar een hoogtepunt is dwingend en voorspelbaar. Ik wil de luisteraar de ruimte geven om de muziek zelf te interpreteren." (Michiel Cleij)

Bron: Toelichting VARA Matinee op de vrije zaterdag, zaterdag 17 april 1993
Uitvoerenden: Raphael Kwartet